

Sustainable Energy and Environment Secretariat
to support the Parliament of Ukraine in SEE area

Sida

Довідковий документ:

Окремі аспекти законодавства та
фінансових механізмів ЄС у сфері
екологічного страхування та відповідальності

(включно з прикладами держав-членів)

Нормативно-правове забезпечення екологічної відповідальності та екологічного страхування в ЄС

В Європейському Союзі сформована система директив, що регламентують сфери діяльності, пов'язані із можливим настанням екологічної шкоди. Директиви в т.ч. визначають види відповідальності за таку шкоду, та механізми зменшення ризиків її настання. Перелік та загальний опис цих директив наведений у додатку, але основним нормативним документом ЄС в даному питанні є, безумовно, Директива про екологічну відповідальність 2004/35/ЄС.

Ця директива була розроблена у 2004 році, з метою запровадження в ЄС політики та практик, що дозволять досягнути зменшення шкоди природним ресурсам - охоронюваним видам та природним середовищам існування, воді та землі. Директива визначає необхідність використання фінансових механізмів для зменшення екологічних ризиків, та встановлює систему екологічної відповідальності - з метою запобігання екологічній шкоді, або відновлення екологічних систем до попереднього (базового) стану. У випадках, коли шкода була заподіяна професійною діяльністю - екологічна відповідальність має базуватись на основі принципу «забруднювач платить».

Згідно з директивою, оператор діяльності, яка може призвести до екологічної

шкоди, є відповідальним за її компенсацію. Є дві групи таких операторів: перша група операторів відноситься до діяльності, наведеної у додатку 3 директиви. Ця група операторів має нести відповідальність за заходи щодо запобігання або усунення безпосередньої загрози або фактичної шкоди навколишньому середовищу, що може бути завдана цією діяльністю воді, видам та середовищам проживання, які охороняються законодавством ЄС. У додатку 3 Директиви 2004/35 визначено такі типи діяльності:

- діяльність дозволена Директивою 2010/75/ЄС (про промислове забруднення);
- операції з поводження з відходами, включаючи роботу звалищ; - скиди визначених небезпечних речовин у внутрішні поверхневі води, що вимагають попереднього дозволу;
- скиди визначених небезпечних речовин у підземні води, які потребують попереднього дозволу;
- скиди забруднюючих речовин у поверхневі та підземні води, що вимагають попереднього дозволу;
- водозабір і водозбір;
- виготовлення, використання, зберігання, переробка, наповнення, викид у

навколишнє середовище та транспортування на місці небезпечних речовин, небезпечних препаратів, пестицидів та інших засобів захисту рослин та біоцидних препаратів;

- перевезення небезпечних або забруднюючих вантажів автомобільним, залізничним транспортом, внутрішніми водними шляхами, морем або повітрям
- експлуатація установок, дозволених законодавством про забруднення атмосферного повітря;
- обмежене використання, включаючи транспортування, генетично модифікованих організмів (ГМО);
- навмисне вивільнення у навколишнє середовище, маркетинг та розміщення на ринку генетично модифікованих організмів (ГМО); – транскордонні перевезення відходів;
- операції з відходами;
- управління установками зі зберігання вуглекислого газу.

Оператори із видами діяльності, що не перелічені у додатку 3, мають нести відповідальність за запобігання або усунення безпосередньої загрози або фактичної шкоди навколишньому середовищу, заподіяної цією діяльністю, лише по захищеним видам та природним середовищам існування.

Об'єктами екологічної відповідальності згідно Директиви про екологічну відповідальність, є:

- шкода біологічним видам та природним ореолам;
- шкода визначеним ділянкам;
- шкода водним ресурсам;
- шкода ґрунтам.

Шкода біологічним видам та природним ореолам. Перелік об'єктів відповідальності за шкоду біологічним видам та природним ореолам покривається Директивами про збереження диких птахів та про природні середовища існування та дикої флори і фауни. Настання відповідальності відбувається у разі перетину граничного розміру шкоди. При цьому обсяг відповідальності має визначатись витратами на відновлення, включаючи витрати на оцінку обсягу відповідальності у разі якщо відновлення не є можливим або ж є частково можливим, обсяг відповідальності визначається на основі альтернативних рішень, які за-

безпечать аналогічний розмір відновлення біорізноманіття. Ціллю застосування відповідальності зі шкоди біорізноманіттю є повернення стану біорізноманіття до співмірного стану.

Шкода визначеним ділянкам. Відповідальність за шкоду забрудненим ділянкам включає шкоду ґрунтам, поверхневим та підземним водам. У разі здійснення забруднення ділянки і шкоди біорізноманіттю спочатку відновлюються ділянки, а потім вже покривається відповідальність за шкоду біорізноманіттю

Відповідальність настає у разі істотного впливу, при цьому межа істотного впливу визначається Директивою про інтегроване попередження забрудненню та контроль.

Шкода ґрунтам виникає якщо існує значний ризик негативного впливу на здоров'я людини внаслідок прямого або непрямого введення в землю, на землю або під землю речовин, препаратів, організмів або мікроорганізмів. На відміну від шкоди воді та біорізноманіттю, пошкодження земель відповідно до директиви про екологічну відповідальність має впливати на здоров'я людини і повинно бути спричинене лише речовинами, препаратами, організмами або мікроорганізмами. Якщо нанесена шкода землі, оператор повинен здійснити заходи щодо усунення значного ризику для здоров'я людей, спричиненого збитком. Шкода землі, на відміну від шкоди воді та біорізноманіттю, є єдиною категорією збитків в Директиві про екологічну, щодо якої немає законодавства ЄС. Це пов'язано з тим, що, хоча Європейська Комісія запропонувала Директиву, що встановлює основу для захисту ґрунту, після спротиву деяких держав-членів, Комісія відкликала цю пропозицію. До кінця 90-х років більшість держав-членів ухвалили законодавство, яке передбачає відповідальність за відновлення забруднених земель.

Шкода водним ресурсам пов'язана з Директивою про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики та Директива про морську рамкову стратегію. Прикладами відповідно шкоди водним ресурсам до Директиви про екологічну відповідальність є забруднення річок або водоносного шару та пошкодження екологічного стану річки.

Фінансові механізми забезпечення екологічної відповідальності

Директива з екологічної відповідальності не встановила обов'язкової форми забезпечення фінансовим механізмом екологічної відповідальності. Замість цього директива доручає країнам членам ЄС підтримувати створення фінансових механізмів покриття екологічної відповідальності.

Законодавство ЄС не вимагає обов'язкової наявності у бізнесу фінансового механізму для забезпечення екологічної відповідальності. Вимоги є досить обмеженими, лише у вигляді можливої відповідальності у вигляді зобов'язань за умови надання екологічного дозволу або інших дозвільних процедур. У разі застосування обов'язкової системи фінансового забезпечення екологічної відповідальності – у країні члені ЄС можуть застосовувати фінансові механізми страхування, банківські гарантії або фінансові резерви на рахунках оператора. На сьогоднішній день, лише чотири країни-члени ЄС ввели у себе обов'язкову си-

стему фінансового забезпечення.

При цьому при застосуванні добровільної системи забезпечення екологічної відповідальності, єдиним фінансовим механізмом в ЄС є страхування. Оскільки саме страхування не здійснює зайву іммобілізацію фінансових ресурсів, які будуть потрібні тільки у разі настання екологічної шкоди та необхідності її компенсації.

Страхування екологічної відповідальності у країнах ЄС набуло найбільшого поширення, оскільки лише в деяких членах європейського союзу було створено обов'язкову систему компенсації за екологічну шкоду.

Переваги екологічного страхування:

1) страхові премії в конкурентних ринкових умовах можуть знижуватись, відповідно, даний механізм має стати найдешевшим для усунення екологічних ризиків;

2) може надати як гарну стандартизацію послуг, так і високу гнучкість при покритті нестандартних ризиків (наприклад: екологічне страхування відповідальності невеликих автомайстерень у випадку забруднення паливно мастильними матеріалами чи іншими рідинами);

3) вирішує проблему невизначеності у настанні непередбачених збитків внаслідок настання подій з підвищеним екологічним ризиком;

4) не відволікаються державні кошти на покриття збитків;

5) акумульовані ресурси залишаються на ринку для подальшого стимулювання інвестиційної діяльності (наприклад, цінні папери).

В європейських країнах у системі добровільного екологічного страхування сформувалось **три класи послуг**:

- екологічне страхування відповідальності як окремий вид страхової послуги;
- екологічне страхування відповідальності як додаткове розширення страхової послуги;
- екологічне страхування майна.

У таблиці 1 представлено ступінь поширення кожного класу послуг серед країн членів ЄС.

Таблиця 1. Доступність послуг з екологічного страхування в країнах ЄС

Стан	Окремий вид послуги страхування відповідальності у країнах ЄС	Розширення до звичайного страхування відповідальності	Розширення до звичайного майнового страхування
Послуги широко доступні	16 країн (Австрія, Бельгія, Чехія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ірландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Словачія, Іспанія, Швеція, Британія)	4 країни (Австрія, Німеччина, Ірландія, Британія)	
Обмежено доступні послуги	6 країн (Болгарія, Греція, Угорщина, Латвія, Польща, Румунія)	4 країни (Бельгія, Франція, Люксембург, Нідерланди)	3 країни (Данія, Фінляндія, Британія)

Особливості екологічного страхування в окремих країнах ЄС

Страхова індустрія окремих членів ЄС, такі як Німеччина, Британія, Франція, створила широкий спектр страхових послуг, що відповідають вимогам Директиви про екологічну відповідальність. Відтак Німецька Страхова Асоціація залучила велику кількість спеціалістів для визначення термінів та умов для страхування екологічної відповідальності. Австрія та Швейцарія створила вдалу необов'язкову систему страхування екологічної відповідальності.

Німеччина

Головним документом що регулює імплементацію Директиви з екологічної відповідальності є Закон про нанесення шкоди навколишньому середовищу. Цим законом встановлюються наступні ключові положення: - Обсяг шкоди охоронюваним видам або природним середовищам існування: „значний збиток” - це будь-яка шкода, яка має значний негативний вплив на середовища існування або види.

- Сфера визначення оператора: “відповідальна сторона” (термін, що використовується замість оператора) - це будь-яка фізична або юридична особа, яка виконує або контролює професійну діяльність, включаючи власника дозволу на таку діяльність або особу, яка реєструє або повідомляє про таку діяльність, що безпосередньо заподіює екологічну шкоду або безпосередню має загрозу такої шкоди.

- Багатосторонній причинний зв'язок (солідарний і пропорційний): застосовується солідарна відповідальність.

- Законодавство, що встановлює обов'язкове фінансове забезпечення: законодавство не вимагає фінансового забезпечення, однак на страховому ринку розроблені

механізми фінансових гарантій, і більшість операторів застраховані добровільно.

Німеччина вирішила не вводити обов'язкове фінансове забезпечення. На думку Федерального міністерства екології, для збереження природи та ядерної безпеки таке зобов'язання не є необхідним, оскільки страховики розробили механізми фінансових гарантій без будь-яких юридичних зобов'язань. Дані страхового сектору підтверджують, що більшість операторів застраховані добровільно.

Страхові послуги з екологічного страхування в Німеччині є на найвищому рівні розвитку серед країн-членів ЄС. Умови страхування були розроблені Німецькою страховою асоціацією. Страхування екологічної відповідальності не є обов'язковим до включення до полісу, втім практично всі страхувальники включають розширення екологічного страхування. Для низьких екологічних ризиків призначена базова послуга розширення покриття, для промислових об'єктів - розширена послуга.

Не покриваються наступні ризики:

- екологічна шкода, що заподіюється поступово, крім випадків діяльності за встановленими нормами;
- екологічна шкода, яка існувала до вступу в дію полісу, особливо якщо оператор

покинув цю територію;

- витрати на відновлення підземних водних ресурсів, особливо якщо страхувальник не придбав розширену послугу покриття з відповідними опціями;

- окремі попереджувальні заходи у межах Директиви 2004/35/ЄС про екологічну відповідальність; екологічна шкода спричинена не в результаті збоїв у роботі;

Усі виключення можуть бути застраховані у разі придбання окремого полісу. Такі поліси купуються, як правило, великими компаніями як частина глобального страхового забезпечення.

В Німеччині було зареєстровано 60 випадків настання екологічної відповідальності за період з квітня 2007 по квітень 2013 року. Більшість випадків були пов'язані зі шкодою, заподіяною водним ресурсам. Після 2013 року дані відсутні, оскільки немає зобов'язання по їх оприлюдненню.

При цьому 18 випадків були спричинені біогазовими установками, 14 випадків - виробництвом чи зберіганням небезпечних речовин, інші випадки переважно стосувались перевезення небезпечних чи забруднюваних речовин.

Австрія

В Австрії застосовується необов'язкова модель екологічного страхування. Аналогічно як у Німеччині, Австрійською асоціацією страхових компаній була розроблена типові умови та випадки для надання послуг з екологічного страхування. Вони надаються у вигляді розширень до звичайного страхування. Так відповідальність за екологічну шкоду становить 50% від загального обсягу відповідальності за договором. Незважаючи на необов'язковість екологічного страхування, практично всі страхові компанії країни пропонують таку послугу. Тому Австрія є на другому місці в Європі за поширенням екологічного страхування після Німеччини.

Хоча послуги з екологічного страхування мають типові умови та забезпечують покриття всіх ризиків згідно Директиви про екологічну відповідальність, втім наступні екологічні ризики не покриваються:

- екологічна шкода, яка завдається поступово (витік газу вважається раптовою

подією);

- екологічна шкода на власній території застрахованої особи, крім випадків ризику можливого виходу даної шкоди за межі цієї території; - попереджувальні заходи, але за виключенням тих, невиконання яких може призвести до позову щодо погіршення стану навколишнього середовища;

- екологічна шкода, крім випадків діяльності не за встановленими нормами.

Усі ці виключення можуть бути покриті страховим захистом у разі підписання окремого полісу. Втім страхувальники такої практики не застосовують через використання стандартних договорів страхування.

Розширення для екологічного страхування майна є недоступним.

Великобританія

Послуги екологічного страхування для бізнесу, що діє у межах Об'єднаного Королівства, є широко доступними. При цьому попит на послуги екологічного страхування постійно зростає.

Страхові послуги переважно надаються у вигляді розширень до звичайних договорів страхування. При цьому дані страхові послуги не завжди забезпечують покриття всіх ризиків згідно Директиви про екологічну відповідальність, дуже часто надається страхування для усунення забруднення згідно національного законодавства. Деякі клієнти страхують спочатку ризики тілесних ушкоджень або пошкодження майна згідно із загальним страхуванням відповідальності, а потім вже застосовують розширені послуги для екологічного страхування. Інші клієнти обмежують страхування ризиками забруднень за межами майданчика від раптового та випадкового інциденту.

Попит на екологічне страхування є високим з огляду на стандартизованість цих послуг у межах політики страхування відповідальності для великих підприємств.

Послуги з екологічного страхування майна є недоступними на ринку Об'єднаного Королівства.

У 2015 році в Британії було зареєстровано 499 серйозних випадків екологічного забруднення, з них 325 випадків (65%) мали вплив на водні ресурси, 97 (19%) мали вплив

на повітря та 21% мали вплив на ґрунти.

Головними секторами, що спричинили забруднення стали:

- сільськогосподарські підприємства (87 випадків)
- підприємства водопостачання/водовідведення (59 випадків) – підприємства з переробки біологічних відходів (32 випадки) – підприємства з переробки безпечних відходів (29 випадків) – підприємства з переробки відходів (12 випадків)

Франція

Послуги з екологічного страхування у Франції широко використовуються, та надаються через підписання окремого страхового договору. При цьому забезпечується покриття ризиків відповідно до Директиви про екологічну відповідальність та національного законодавства.

Договори страхування можуть укладатися як окремо страховими компаніями так і через французький екологічний фонд страхування «Assurpol». «Assurpol» є фондом перестрахування екологічних ризиків забруднення, створений у 1989 році, до якого входить більше 40 французьких та закордонних страхових та перестрахових компаній. До штату цього фонду входить 14 працівників. Обсяг покриття, який може бути наданий членам фонду, становить 75 млн. євро. При цьому фонд може покривати наступні екологічні ризики: – цивільну відповідальність за нанесену шкоду

о від наземних об'єктів, включаючи об'єкти, класифіковані з метою охорони навколишнього середовища згідно з французьким екологічним кодексом (тобто об'єкти, визначені як особливо ризиковані); о місцеві органи влади, що експлуатують подібні об'єкти; о постачальників послуг;

- екологічну відповідальність відповідно до Директиви про екологічну відповідальність;

- фінансові збитки через витрати спрямовані на зменшення або запобігання збитку/заподіяння шкоди третім особам, витрати на очищення, понесені на майданчику страхувальника, переривання бізнесу.

Також екологічне страхування може здійснюватися через надання розширень до основних договорів. Такі послуги можуть

надаватися при укладанні договорів страхування відповідальності для покриття ризиків забруднення за межами майданчика від раптових та випадкових випадків на місці страхування. Так само дані послуги можуть надаватися як окремими компаніями, так і через «Assurpol». Більшість розширень не покривають екологічних ризиків згідно директиви про екологічну відповідальність, за винятком ризиків раптової аварії чи забруднення.

Екологічне страхування майна практично недоступне, за винятком підписання договорів з великими підприємствами.

Латвія

Екологічне страхування представлене у дуже обмеженому вигляді, як окрема послуга не надається, тільки в індивідуальному порядку, при цьому як правило покриваються усунення раптових і випадкових забруднень з низьким лімітом покриття

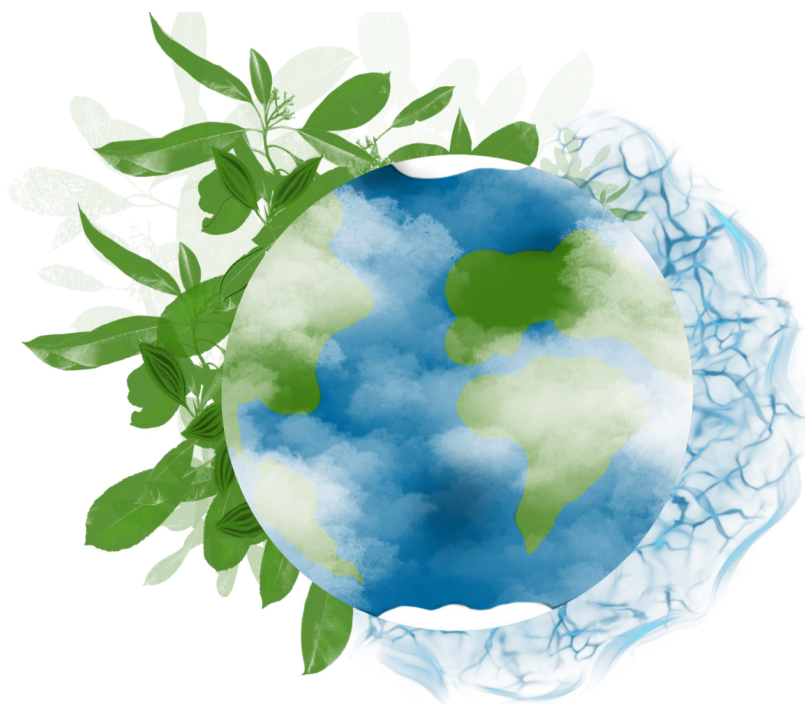
Послуга надається, як розширення до звичайного страхування відповідальності, попит на послугу низький.

Покриваються ризики щодо запобігання забрудненню ґрунту за межами території від раптових та випадкових випадків на місці страхування. Не забезпечується покриття для відновлення поступового забруднення або для додаткового або компенсаційного відновлення. Покриття обмежується лише прямими збитками, покриття не надається якщо неможливо чітко визначити час та місце здійснення забруднення.

Болгарія

Страхування екологічної відповідальності, як окрема послуга, не є розповсюдженою. Більш розповсюджене як розширення до загального страхування відповідальності, проте і на цю послугу попит все ж таки низький.

Даними послугам забезпечується захист забруднення земель/ґрунтів від раптового та випадкового інциденту на місці страхування. При цьому не забезпечується покриття для відновлення від поступового забруднення або для додаткового або компенсаційного відновлення. Ліміти страхового покриття даних послуг є низькими.

1. Проаналізувавши досвід різних країн ЄС, зважаючи на особливості економічного розвитку їх та України, та приймаючи до уваги наявність значної частини промислової складової в структурі української економіки, можна дійти висновку, що для адаптації природоохоронного законодавства України до аспису ЄС **бажано розпочинати розробку та запровадження стандартизованих вимог по здійсненню екологічного страхування**, що дозволить швидше імплементувати передовий європейський досвід, та забезпечити згодом значне поширення такого виду послуг на страховому ринку;

2. Закон про екологічне страхування має носити **рамковий характер**, та встановлювати загальні положення екологічної відповідальності відповідно до Директиви ЄС про екологічну відповідальність, проте встановлювати фінансовим механізмом саме страхування;

3. Екологічне страхування має бути встановлене **в обов'язковій формі**, із урахуванням виду та можливих обсягів потенційної екологічної шкоди для окремих видів діяльності (в т.ч. із урахуванням

обсягів виробництва, ступеню його загрози природі, тощо). Цей момент є важливим, оскільки країни з відносно низьким рівнем розвитку економіки у разі введення добровільної системи екологічного страхування можуть не отримати дієвого механізму зниження екологічних ризиків та покриття шкоди. Тільки країни з високим рівнем економічного розвитку отримали широке розповсюдження екологічного страхування в умовах добровільної системи;

4. Для ефективного розподілу великих страхових ризиків, варто передбачити також можливість створення **екологічного страхового пулу**, що дозволить забезпечити потреби великих підприємств та об'єктів із великими екологічними ризиками;

5. Бажано, щоб **детальні стандартизовані умови** екологічного страхування були **розроблені саморегульованими організаціями** страхового ринку, а саме Лігою страхових організацій України та Національною асоціацією страховиків України, або за їх активної участі.

Додаток

Нормативні документи, які регулюють питання екологічної відповідальності в ЄС, вимоги та рекомендації яких мають бути враховані при імplementації до законодавства України

№	Документ	Опис
1	Директива про екологічну відповідальність 2004/35/ЄС	Центральна Директива, яка встановлює систему екологічної відповідальності, і визначає основні її елементи та важелі впливу (в т.ч. необхідність задіяння фінансових механізмів для зменшення екологічних ризиків).
2	Директива про промислове забруднення (інтегроване запобігання та контроль за забрудненням) 2010/75/ЄС	Директива регламентує шляхи зменшення викидів у повітря, землю та воду від промислових установок. Дія цієї директиви поширюється на широке коло промислових секторів, включаючи виробничу діяльність, генерацію енергії, поводження з відходами та нафтогазову промисловість, при цьому її введення дозволило: • проводити огляди промислових об'єктів для оновлення умов дозволів на діяльність; • встановити більш жорсткі норми викидів діоксиду сірки, оксидів азоту та пилу для промислового устаткування; • встановити нові вимоги для моніторингу забруднення ґрунту та підземних вод.
3	Директива про контроль за безпекою великих аварій, що стосується небезпечних речовин 2012/18/ЄС	Директива спрямована як на упередження великих аварій , так і на боротьбу з їх наслідками , і поширюється на підприємства де в процесі виробничої діяльності можуть використовуватись небезпечні речовини, обсяг яких перевищує граничну межу. При цьому, оператори зобов'язані вживати широкий перелік заходів для попередження великих аварій і обмеження їх наслідків для здоров'я людей та навколишнього середовища. Також документ надає актуальне визначення категорій та видів небезпечних речовин та сполук , які є потенційними джерелами забруднення навколишнього середовища і відповідної потенційної екологічної шкоди.
4	Директива про безпеку морських нафтогазових операцій 2013/30/ЄС	Документ був розроблений з метою зменшення аварійності нафтовидобувної галузі у відкритому морі. Директива запроваджує вимоги до власників та операторів нафтогазового устаткування щодо виявлення та управління небезпеками серйозних аварій, та впровадження ефективних стратегій реагування у разі виникнення інциденту.

		Директива вимагає від національних органів влади перевіряти заходи щодо охорони навколишнього середовища та готовність установок та платформ до надзвичайних ситуацій, на додаток до вдосконалення та роз'яснення положень ЄС про відповідальність та компенсації.
5	Директива про морську рамкову стратегію 2008/56/ЄС	Директива, метою якої є захист морського середовища по всій Європі, була введена у дію як екологічна складова Інтегрованої морської політики ЄС. Директива поклала обов'язок на країни-члени досягти належного екологічного стану їх морських водних ресурсів, який базується на 11 якісних показниках.
6	Директива про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики 2000/60/ЄС	Директива зобов'язує держави-члени досягти хорошого якісного та кількісного статусу всіх водних об'єктів (включаючи морські води до однієї морської милі від берега). Директива регламентує процеси запобігання та усунення шкідливих впливів будь-якого щодо джерела, що може впливати на якість води та/чи перешкоджати досягненню відповідних екологічних цілей.
7	Директива про захист підземних вод від забруднення та погіршення стану 2006/118/ЄС	Директива визначає підземні води як цінний природний ресурс, який повинен бути захищений від псування та хімічного забруднення. Документ встановлює загальні положення щодо захисту та збереження підземних вод , а також визначає конкретні стандарти щодо їх якості та безпечності, і показники для всебічної оцінки рівня їх забруднення .
8	Директива про стандарти якості навколишнього середовища у галузі водної політики 2008/105/ЄС	Директива встановлює стандарти якості та механізми здійснення оцінки хімічних забруднень поверхневих вод , які можуть представляти загрозу для навколишнього природного середовища.
9	Директива щодо управління якістю води для купання 2006/7/ЄС	Директива визначає положення щодо необхідності здійснення вод, які використовуватись постійного моніторингу, та класифікації якості тих поверхневих громадянами можуть із рекреаційними цілями. Документ визначає критерії класифікації стану якості вод для купання , та наслідки їх віднесення до того чи іншого профілю (в т.ч. запровадження заборони купання при різних видах забруднення хімічними чи біологічними сполуками).
10	Директива про природні середовища існування та дику флору і фауну 92/43/ЄС	Директива покладає на держави-члени зобов'язання визначити території , що забезпечують збереження флори та фауни , що призвело до створення мережі заповідних територій по всьому Європейському союзу.
11	Директива про збереження диких птахів 2009/147/ЄС	Директива покладає на держави-члени зобов'язання вживати будь-яких заходів, необхідних для підтримання чи відновлення популяції диких птахів в ЄС, на рівні, що відповідає, зокрема, їх екологічним, нау-

		ковим та культурним вимогам. Роблячи це, держави-члени повинні також враховувати економічні та рекреаційні потреби. Директива ввела два типи заходів захисту екології: • збереження середовища існування, та підтримання або відновлення достатнього різноманіття та площі середовищ існування для диких видів птахів, приділяючи особливу увагу охороні водно-болотних угідь міжнародного значення; • захист самих видів, що передбачає заборону на навмисне занепокоєння, вбивство, відлов або торгівлю дикими птахами та знищення їх гнізд.
12	Директива про якість навколишнього повітря та чистіше повітря для Європи 2008/50/ЄС	Директива констатує, що для захисту здоров'я людей та навколишнього середовища особливо важливо боротися з викидами забруднюючих речовин у повітря, визначати та застосовувати найефективніші заходи щодо скорочення таких викидів на місцевому, національному та спільнотному рівнях. Документ визначає, що Держави-члени повинні встановити правила про покарання, що застосовуються за порушення положень про захист повітря, та забезпечити їх виконання. В директиві містяться вимоги та норми щодо критеріїв та процедур оцінки якості повітря, в т.ч. в розрізі окремих хімічних елементів та їх сполук.
13	Директива про поводження з відходами добувної промисловості 2006/21/ЄС	Директива охоплює поводження з відходами, що виникають в результаті розвідки, видобутку, обробки та зберігання мінеральних ресурсів, а також експлуатації кар'єрів. Документ встановлює вимоги до проведення гірничодобувної діяльності з метою запобігання або зменшення негативних наслідків для навколишнього середовища або здоров'я людей, які виникають в результаті управління відходами добувної промисловості. Окремо визначається принцип, за яким оператори сміттєпереробних підприємств, що обслуговують видобувні галузі, підлягають належній відповідальності за екологічну шкоду, заподіяну їх діяльністю, або безпосередню загрозу такої шкоди.
14	Директива про навмисний викид в навколишнє середовище генетично модифікованих організмів 2001/18/ЄС	Директива визначає умови використання та обігу ГМО, та окремо визначає, що законодавство ЄС у галузі екологічної відповідальності повинно доповнюватися правилами, що охоплюють відповідальність за різні види екологічної шкоди, в т.ч. визначати порядок покриття можливих збитків від використання організмів генетично модифікованих
15	Регламент зі створення основи для сприяння сталому інвестуванню 2020/852	Документ визначає методи та підходи, що можуть бути використані при нормативному врегулюванні порядку організації взаємодії із дійсними та потенційними власниками чи інвесторами різних катего-

		орій виробництв та підприємств, що підлягатимуть екологічному страхуванню.
16	Директива про розподіл страхування 2016/97/ЄС	Положення директиви можуть бути застосовані в законодавстві України, в частині порядку безпосередньої організації страхової діяльності , направленої як на будувати усунення екологічної шкоди, а також в частині встановлення вимог до страхових компаній та інструментів, ними використовуватись при здійсненні екологічного страхування.
17	Директива про страхування власників суден для морських вимог 2009/20/ЄС	Документ може бути використаний як приклад вже імплементованого на рівні ЄС обов'язкового страхування , введеного для окремих категорій власників потенційно-небезпечних джерел техногенної шкоди.
18	Настанови Комісії, що забезпечують загальне розуміння терміна «екологічна шкода» 2021 /C 118/01	Містить підсумований досвід країн-учасниць ЄС по імплементації положень Директиви 2004/35/ЄС до національного законодавства, а також результати моніторингу наслідків її застосування (опис та типологізація наявних прикладів екологічної шкоди).